

**VYSKUPO M. VALANČIAUS BLAIVYSTĖS SĄJŪDŽIO (BS) VALDYBOS PIRMININKO VYTAUTO  
UOGELĖS ATASKAITA X BS KONGRESUI VILNIUJE 2016 M. LAPKRIČIO 26 D. \***

Laba diena, šio kongreso dalyviai, garbingi svečiai, Ekscelencija Vyskupe!

Prieš trejus metus dar kartą BS Pirmininku buvo patvirtintas prof. Aurelijus Veryga. O pagal BS įstatus, jis siūlo kandidatą į BS Valdybos pirmininko pareigas. Buvo įvardinta mano pavardė. Sutikau, bet priėmiau tai kaip negalimą atsisakyti kryžių. Prieš tai Lietuvos sostinėje – Vilniaus Blaivystės sąjūdyje vyko kartų pasikeitimai. Daug senosios gvardijos žmonių paliko šį pasaulį. Atėjo jaunesni žmonės, kurie net nepažinojo BS įkūrėjo ir ilgamečio vadovo Juozo Kančio. Taigi prieš IX BS kongresą Šiauliuose jaučiau, kad naujų aktyvistų, kaip liaudis sako, nesu dar perkandęs – nespėjau įvertinti jų galimybes vadovauti. Todėl ir ryžausi neatsisakyti pasiūlymo. Reikia pripažinti, kad jaučiau, jog Aurelijus Veryga, būdamas ne tik Vyskupo M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio pirmininkas, o ir Narkotikų, tabako, alkoholio kontrolės koalicijos, kuri yra junginys eilės organizacijų, siekiančių visuomenės blaivinimo, jų tarpe ir Blaivystės sąjūdžio, prezidentas, negalės konkrečiau rūpintis mūsų organizacijos veikla. Taip ir buvo. Bet kadangi A. Veryga labai energingai vadovavo visos Lietuvos blaiviųjų jėgų frontui, tai negalima jam priekaištauti, o tik dėkoti.

Primenu, Šiauliuose IX kongrese patvirtintą Valdybos sudėtį. Be BS Pirmininko A. Verygos, BS Valdybos pirmininko V. Uogelės, į Valdybą įėjo Arūnas Adomynas (Marijampolė), Algirdas Jankauskas (Kazlų Rūda), Virgina Jonkuvienė (Mosėdis, Skuodo r.), kun. Algirdas Petras Kanapka (Skardupiai, Marijampolės sav.), Juras Naudžius (Vilnius), Andrius Stasiukynas (Vilnius), Juozas Šaulys (Vilnius), Valdemaras Šimėnas (Vilnius) ir Vytautas Turčinavičius (visi 5 pastarieji vilniečiai).

Iš Valdybos nario A. Stasiukyno daug tikėjausi. Tai Lietuvos krikščioniškojo jaunimo blaivybės sąjungos „Žingsnis“ auklėtinis ir buvęs jos vadovas. Kadangi savo amžiumi jis iš tos mums giminiškos organizacijos lyg ir išaugo, o nuo mūsų nesišalino, tikėjausi, kad ilgainiui jis Blaivystės sąjūdyje taps vienas iš jo vadovų. Tačiau dėl užimtumo darbe (jis yra docentas M. Romerio universitete) niekaip nėjo suderinti BS Valdybos posėdžių laiko su jo skaitomų paskaitų grafiku. Taigi jis mūsų Valdybos kadencijos pradžioje gal dviejuose posėdžiuose dalyvavo, o paskui – nė viename. Neseniai išaiškėjo, kad šeimoje susilaukė prieauglio. Matyt, todėl ir šiandien Kongrese jo nematome.

Iš Valdybos nario A. Adomyno tikėjomės, kad jis taps vadovu Lietuvos Valančiukų ir Jaunavalančių sąjūdžio, tam jis ruošėsi, buvo išrinktas organizacijos pirmininku. Bet netikėtai pasisuko viskas kitaip. Susidarė galimybės kilti karjeros laiptais – dirbti jis iš Marijampolės persikėlė į Klaipėdą ir vadovauti mūsų jaunimo organizacijai atsisakė, nebeturėjo galimybių atvykti ir į mūsų posėdžius. Tuo ir baigiu apie Valdybos netikėtumus.

O šiaip, tai nauja BS Valdyba pradėjo savo veiklą nelengvu laikotarpiu, kai neseniai LR Vyriausybė, gelbėdamasi iš sunkmečio pasėkų, atsisakė finansiškai remti visas nevyriausybinės

organozacias, tame tarpe ir Lietuvos blaivybės fondą, kuris savo ruožtu iki tol dalindavo paramą blaivybės organizacijoms.

Susimąsčiau, kaip visoje Lietuvoje reikėtų mums skleisti blaivų gyvenimo būdą, kaip plėsti organizaciją, nesant paramos iš Lietuvos blaivybės fondo, prie kurio paramos buvau pripratęs. Manau, yra įvairių būdų. Bet man patiko toks. Nuvažiuoji į kokį pasirinktą rajono centrą, kur nėra jokios blaivybės organizacijos ir susipažįsti su padėtimi jame. Aplankai visus tos vietovės žymesnius žmones: mokyklų direktorius, kitus pedagogus, gydytojus, kultūros centro direktorių, bibliotekininkus, parapijos kleboną, žodžiu, iškilesnius inteligentus, susipažįsti su jais, sužinai, kokia jų nuomonė apie svaigalus vartojimą, ir tada sprendi, ar yra galimybė toje vietovėje mėginti kurti Blaivystės sąjungos grupę ar skyrių. Žinoma, tokiam reikalui vienos dienos neužtektų, reikėtų bent dviejų, taigi reikėtų pernaktuoti kokiame viešbutuke. Tai jau būtų komandiruotė. Bet jai apmokėti, kaip jau anksčiau minėjau, mūsų organizacija lėšų neturi.

Kazlų Rūdos BS skyriaus ilgametis pirmininkas Algirdas Jankauskas, marijampoliečių pereiname BS kongrese Šiauliuose pasiūlytas į BS Valdybą ir joje patvirtintas, laimėjęs užsienio konkursą, atgaivino kažkada anksčiau jo pradėto leisti laikraščio „Valančiaus pėdomis“ leidimą. Nemažas tiražas leido jį platinti po visą Lietuvą. Algirdas kreipėsi į mane, siūlydamas man rūpintis laikraščio platinimu po visą kraštą, sau pasilikdamas platinti Vilkaviškio vyskupijoje. Pagalvojau ir ... sutikau. Nusprendžiau, pristatydamas pirmuosius laikraščio numerius, apvažiuoti 6 vyskupijų rajonų centrus, tuo pačiu susipažinti su rajonų centrinių bibliotekų, mokyklų direktoriais, švietimo skyriaus vedėjais, parapijų klebonais, nes paskaičiavau, kad vieno numerio tiražą mes galime išplatinti taip, kad gautų po vieną egzempliorių kiekviena rajono biblioteka, kiekviena mokykla, švietimo skyriaus vedėjas (nes tik per švietimo skyrių mes galime pasiekti rajono periferijos mokyklas) ir dar kažkiek lieka parapijiečiams. Komandiruotės nereikia, nes man kelionė nedaug kainuoja, kai, būdamas virš 80 metų amžiaus, turiu teisę į 80 proc. lėšvatinį bilietą važinėti visuomeniniu transportu. Taip ir padariau. Todėl pristatinėdamas laikraščio 1-ąjį ar jau 1-ąjį su 2-uoju numeriu, apvažiavau 38 rajonų centrus ir 2 ne rajoninių savivaldybių (Druskininkų ir Elektrėnų) centrus. Su dauguma rajonų centrinių bibliotekų direktorėmis sutariau, kad naujus laikraščio numerius jau savo jėgomis, turėdamos reikalų sostinėje, pasiims iš manęs Vilniuje, ir ne tik savo bibliotekoms, bet ir rajono mokykloms bei centrinei parapijai. Ir ta praktika jau buvo pradėta įgyvendinti, bet, gaila, netikėtai sustojo „Valančiaus pėdomis“ tolesnė leidyba, nors anksčiau buvo skelbiama, kad dar išeis 3 – 4 numeriai. Žinoma, tokiuose stambiuose miestuose, kaip Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys, jau vienas pristatyti, platinti nepajėgiau – padėjo vietos BS aktyvistai. Bet vistiek tokiu būdu susipažinau su beveik visų 40 centrų bibliotekų direktorėmis ar direktoriais, daugumos savivaldybių centrų mokyklų direktoriais ar jų pavaduotojais, visais švietimo skyrių vedėjais, dauguma rajonų centrų parapijų klebonais. Maloniai prisimenu Akmenės r. sav. viešosios bibliotekos direktorę Zitą Sinkevičienę, Anykščių r. Liudviko ir Stanislovo Didžiulių vieš. bibliotekos direktoriaus pavaduotoją Aušrą Miškinienę, Biržų Šv. Jono Krikštytojo parapijos kleboną dekaną kun. Algį Neverauską, Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų par.

tuometinį kleboną dekaną kun. Arūną Urbelį, Kėdainių r. Mikalojaus Daukšos vieš. bibliotekos direktorę Birutę Ruzgienę, Mažeikių Šv. Pranciškaus Asyžiečio par. kleboną dekaną Zenoną Degutį (paukojusį net 40 Eur, už ką norėjome padėkoti mūsų laikraštyje, bet, deja, nutrūkus leidybai, tai nebuvo padaryta), Molėtų progimnazijos direktorių Kazimierą Karalių, abstinentą, Panevėžio m. sav. vieš. bibliotekos direktorę Aureliją Matulevičienę, Plungės „Saulės“ gimnazijos direktorių Algimantą Budrį, to paties miesto Senamiesčio mokyklos direktorių Algirdą Servą, Radviliškio Švč. Mergelės Marijos Gimimo par. tuometinį vikarą kun. Darių Marcinkevičių (prisipažinusį, kad buvo valančiukas), ir Ukmergės Švč. Trejybės par. kleboną kun. Šarūną Petrauską.

Matyt, esu iš tų, kurie stengiasi išnaudoti susidariusias palankias aplinkybes. Deja, per vėlai sužinojau, kad vėl tas pats Algirdas Jankauskas, vykdydamas projektą, važinėja po visą Lietuvą su seminarais. Jeigu būčiau pačioje pradžioje žinojęs, tai būčiau vykęs į kiekvieną Algirdo vedamą seminarą, pamatęs seminarų lankytojus, tuo pačiu susidaręs nuomonę, ar negalima bent dalį tų klausytojų prikalbinti stoti į Blaivystės sąjungą ir savo vietovėje skleisti blaivaus gyvenimo būdą. Apgailestauju, kad nežinodamas nedalyvavau seminare net Vilniaus pašonėje – Širvintose. Pagaliau sužinojęs dar stebėjau seminarus Visagine, Palangoje, Radviliškyje, Anykščiuose. Ačiū, seminarų pradžioje Algirdas suteikdavo ir man teisę tarti trumpą žodį. Dalyvaudamas pastaruosiuose seminaruose, įsivaizdavau, kad gausiu iš A. Jankausko seminarų dalyvių registracijos sąrašus, ir vėliau galėsiu tinkamiausius kandidatus pritraukti prie tolesnės blaivystės veiklos. Paprašiau jo, kad dėl manęs padarytų tų sąrašų kopijas. Prašiau prašiau, bet niekaip iš jo jų nesulaukiau. Tartum jis neranda laiko tai atlikti. Tada pasisiūliau pats atvykti į jo Kazlų Rūdą ir pats nusikopijuoti ar nusirašyti tuos sąrašus. Mano nuostabai, Algirdas atsisakė mane priimti, paaiškindamas, kad jis juridškai neturįs teisės tuos davinius man perduoti. Spręskite patys: neturi teisės perduoti tos pačios organizacijos vienam iš vadovų, pats būdamas mūsų organizacijos Valdybos nariu?... Man tai nesuprantama. Jei būčiau žinojęs, kad Algirdas laikysis tokio nusistatymo, būčiau tuose seminaruose padėjęs savo registracijos blanką užsiregistruoti, nors toks registracijos dubliavimas gana keistai atrodytų. Apskritai žiūrint, nors savo tiesioginius tikslus nepavyko įgyvendinti, bet blogiau nebuvo: aš nors keliuose seminaruose sudalyvavęs, susidariau vaizdą ir apie seminarų lygį (geras buvo lygis), ir apie seminarų lankytojus (jų sąstatas buvo skirtingas atskirose vietovėse).

Esu dėkingas mūsų aktyvistams Valdemarui Šimėnui, Vaidotui Jakuboniui, Ramūnui Bertašiui, kurie savo iniciatyva, mano neragunami, apsilankė Elektrėnuose (susipažino su tenykšte iniciatore rinkti pasižadėjimus atsisakyti svaigalų), Kėdainiuose dalyvavo renginyje, užmezgė ryšius su Visuomeninių sveikatos biurų vadovais. Man irgi rūpėjo Elektrėnai, bet taip ir nepritaikiau laiko vėl apsilankyti. Laikraščio pristatymo reikalu esu juose buvęs.

Dideli mūšiai, gal svarbiausi, vyksta LR Seime, kai blaivaus gyvenimo puoselėjimo aktyvistai stengiasi pateikti įstatymų projektus ar įstatymų pataisas, kuriomis leistų sumažinti alkoholinių gėrimų gamybą, prekyvimą ir vartojimą. BS nuo seno turėdavo bent vieną aktyvistą

– atstovą Seime, kuris nuolat stebėtų Seimą mums rūpimais klausimais, stengtųsi paveikti seimūnus teigiama kryptimi. Paskutinis iš jų buvo Juozas Šaulys. Bet vėliau jam atsisakius tas pareigas pastoviai vykdyti, nuolatinio atstovo nebeliko. Akcijose dalyvaudavo tai vieni, tai kiti mūsiškiai. Tai nebuvo visai normalu. Gerai, kad neabejingi buvo mums giminiškų organizacijų aktyvistai.

Reikia pabrėžti, kad mūsų aktyvistai visad stengiasi dalyvauti blaivybės akcijose, kaip, pvz., parašų rinkime akcijoje „Už blaivią ...“

Mėginome ir kitokiu būdu platinti blaivybę. Padedant Vilniaus BS skyriaus keliems aktyvistams (Ramūnui Bertašiui, Arūnui Juknevičiui, Alfredui Čiučiurkai, Vaidotui Jakuboniui ir kitiems) su BS vėliava, spauda vyko į žmonių susibūrimus - atlaidus Pivašiūnuose, Trakuose, Krekenavoje, ir siūlėme pasirašyti pasižadėjimus atsisakyti svaigalų bent tam tikram laikotarpiui. Masiškai, aišku, nesirašė, bet šioke tokie vaisiai buvo. Keli net sutiko tapti BS nariais. Vienas toks dalyvauja ir šiame kongrese. Tai brolis Dismas (Petras Liekis).

Manau, kad reikia raginti, palaikyti savivaldybių iniciatyvą švęsti vietovių šventes be alkoholio. Ne visada pritaikydavau laiko nuvažiuoti, bet pvz., Pakruojo miesto šventėje, kuri buvo be alkoholio, teko dalyvauti. Šiemet nuvažiauvau su BS vėliava rinkti pasižadėjimų Utenos miesto šventėje, nors Utenos rajono valdžia nebuvo numachiusi atsisakyti alkoholio per šventę. Blaivystės sąjūdžio vėliavą uteniškiai pamatė, teko pabendrauti su buvusiu eroparlamentaru Juozu Imbrasu. Deja, vėliau užėjo lietūs ir sąlygų rinkti pasižadėjimus neliko.

2014 m. buvo bandyta realizuoti mėginimą tobulinti Valančiukų sąjūdį, siekiant daryti jį savarankiškesnį, kad turėtų atskirą vadovybę, net keisti pavadinimą, kad jis būtų patrauklesnis vyresniųjų klasių moksleiviams. Kaune steigiamajame tobulintos organizacijos sąskrydyje buvo išrinktas pirmininkas, minėtas Arūnas Adomynas, kuris toliau turėjo tęsti Lietuvos valančiukų ir jaunavalančių sąjūdžio įteisinimą. Deja, kaip anksčiau minėjau, buvo lemta jam atsisakyti nuo įpareigojimų ir įsipareigojimų. Taip veiksmas sustojo, nes naujų iniciatorių kol kas nėra.

Šiuo metu Blaivystės sąjūdžio suaugusių narių yra apie tūkstantį, o valančiukų apie 600. Buvo laikas, kai valančiukų Lietuvoje buvo daugiau negu suaugusių BS narių. Bet valančiukų būrelių vadovai išeina į pensiją, jų vietoje naujų neatsiranda, ir būreliai pranyksta. Taip, pvz., atsitiko Kėdainių rajono Akademijos gimnazijoje. Žinojau, kad valančiukų vadovė Raimonda Prascienienė nuo naujų mokslo metų išeis į pensiją. Specialiai nuvažiauvau į šią gimnaziją, kalbėjau su direktoriumi, kad ieškotų paminos išeinančiai vadovei. Deja, direktorius nieko džiuginančio nepažadėjo. Tauragės „Aušros“ pagr. mokykloje dėl mokyklos vadovybės požiūrio ilgai veikęs valančiukų būrelis, vadovaujamas mokytojos Marijos Toleikienės, nustojo egzistavęs. Laimė, kitais mokslo metais įsikūrė naujas valančiukų būrelis Tauragės Tarailių progimnazijoje. Jo vadovė yra mokytoja Džiuljeta Vaitkevičienė, kuriai savo patarimais padėjo minėta M. Toleikienė. O išvada tokia: Valančiukų vadovai turėtų galvoti apie savo pamainą.

Jausdamas, kad per mažas ryšys tarp BS Valdybos ir valančių būrelių vadovų mokyklose, nusprendžiau lankyti valančių vadoves, ypač tas, kurių asmeniškai nepažinojau. Pirmiausia aplankiau jau minėtą tuometinę Tauragės „Aušros“ mokyklos vadovę, po to Lazdijų r. Kapčiamiesčio Emilijos Pliateraitės pagr. mokyklos vadovę Danutę Grabauskienę (Kapčiamiestyje susipažinau ir su karštu valančių rėmėju kun. klebonu Jonu Alesiu), toliau lankiau Tauragės Pagramančio pagrindinės mokyklos valančių vadovę Viktoriją Juknaite Davidavičę. Susipažinau su Lazdijų rajono Stebulių mokyklos valančių įkūrėja mokyklos direktore Vilija Padimanskiene (Pademanskiene) ir tuometine būrelio vadove Rasa Juškauskiene. Aplankiau ir Šakių r. Sintautų mokyklos valančių vadovę Irmantą Bakienę, susitikau Jonavoje su jau pažįstama to rajono Bukonių mokyklos valančių vadove Svetlana Vorobjova.

Džiaugiuosi, kad, manau padedant A. Jankauskui, Kauno jungtiniam demokratiniam judėjimui, ir kitiems kauniečiams, pavyko atgaivinti BS Kauno skyriaus veiklą. Bet liūdna, kad neaiškus likimas Šiaulių BS skyriaus, mirus jo įkūrėjui ir ilgamečiui vadovui gyd. Albertui Griganavičiui. Prašau čia dalyvaujančius J. E. Šiaulių vyskupą Eugenijų Bartulį ir buvusį A. Griganavičiaus dešiniąją ranką Kazimierą Alminą padėti išjudinti šiauliečius, kad BS veikla šiaurės Lietuvos mieste tęstųsi. Gaila, kad iki šiol nepavyko realizuoti mano svajonės – jog rastųsi BS skyrius, grupė Rytų Aukštaitijoje ar bent valančių būrelis kokioje mokykloje, nors vienas iš pirmųjų valančių būrelių buvo susikūręs Aukštaitijos pietryčiuose prie pat sienos su Baltarusija – Adutiškyje.

Dar buvo vilties šiek tiek pagyvinti BS veiklą, nuo šių metų pradžios pradėjus veikti prie LR Sveikatos apsaugos ministerijos Valstybiniam visuomenės sveikatos stiprinimo fondui. Apmąščiau projektą – su BS folkloro ansambliu pavažinėti po rytų Aukštaitijos miestus ne vien su koncertu, bet kartu su blaivios gyvensenos seminaru. Deja, praleidome momentą. Metų pradžioje, kai paprastai skelbiami konkursai, skelbimo nesulaukiau, o vėliau, matyt, jis buvo paskelbtas, bet sužinojau jau pavėluotai.

Beje, man pačiam malonus visai nesenas netikėtumas, kad ryškėja kūrimasis BS grupės ar skyriaus Trakuose.

Suprantu, kad gerais norais ir „pragaras grįstas“. Norėjosi žymiai pastebimesnės veiklos. Todėl baigdamas noriu palinkėti naujai BS vadovybei, Valdybai žymiai geresnės sėkmės, diegiant blaivias tradicijas Lietuvoje, išnaudoti galbūt atsiradusias naujas galimybes, panaudojant jaunas jėgas, naują mąstymą.

\* čia talpinama platesnė veiklos ataskaita negu, taupant laiką, ji buvo pateikta pačiame Kongrese.

---